

Neus Nogué, Josep Besa, Lluís Payrató & Montserrat Sendra (eds.), *Els sistemes de tractament: una visió interlingüística i aplicada*, Barcelona, Universitat de Barcelona, 2022, 166 p., ISBN: 978-84-9168-751-1.

L'any 2018 va tenir lloc a la Universitat de Barcelona el 26è Col·loqui Lingüístic (CLUB) i, de resultes d'aquesta trobada acadèmica, els professors Neus Nogué, Josep Besa, Lluís Payrató i Montserrat Sendra han editat un llibre que en recull les aportacions. El llibre, com apunta el títol, alterna dues vessants: la visió interlingüística i la visió aplicada. La visió interlingüística se centra en l'anàlisi dels tractaments en llengües peninsulars (català, castellà, gallec i basc), germàniques (anglès, suec, danès, noruec, neerlandès i alemany), eslaves (rus), asiàtiques (japonès) i altres llengües romàniques (francès, italià i romanès). La visió aplicada dels tractaments s'intercala en alguns textos en relació amb llibres d'estil i en el capítol de Payà.

D'entrada, Neus Nogué (UB) (p. 13-31), sobre el sistema de tractaments en català, fa una descripció de les característiques de les formes que gramaticalitzen aquest sistema (morfemes verbals, pronoms tòncics i àtons), complementada amb la descripció que en va fer Joan Coromines (1971); seguidament, l'autora exposa un estudi de Robinson (1980) i en repassa els usos a l'Administració pública, al Parlament de Catalunya i a la comunicació comercial i publicitària, i, finalment, exposa el plantejament que en fa la *Gramàtica de la llengua catalana* (2016). Finalment, Nogué es planteja quina pot ser l'evolució dels tractaments en català perquè constata —i, com veurem, no és l'únic autor del llibre que ho fa— que actualment hi ha canvis en l'ús.

En el segon text, María Sampedro (USC) (p. 33-55) se centra en els tractaments en castellà des de l'òptica de la investigació lingüística: presenta els enfocaments teòrics de la pragmàtica i la sociolingüística en l'estudi dels tractaments, així com també les metodologies i les fonts emprades en aquest tipus de treballs. A més a més, exposa els quatre sistemes gramaticals de tractaments en funció de la variació geogràfica, i amplia la informació centrant-se en els usos de la varietat castellana de l'espanyol

peninsular i la variació entre els pronoms *tú* i *usted*. Els canvis en l'ús dels tractaments a què ja apuntava Nogué també els constata Sampedro a l'últim apartat, que titula «La “muerte” de *usted*».

Seguint amb les llengües peninsulars, Aitor Rivas (U. Vigo) (p. 57-70) estudia el sistema de tractaments en gallec fent, primer, una revisió teòrica en gramàtiques contemporànies de la llengua gallega i, després, un repàs de l'evolució dels pronoms. A més, presenta altres estratègies de cortesia, que sovint són formes menys directes que els pronoms (per exemple, *por favor*) o interjeccions. Constata, com les dues autores anteriors, un retrocés en *vostede* i *vostedes*. Per tancar l'article, hi acompanya una comparació entre el gallec i el portuguès.

L'estudi d'Itziar Aduriz (UB) (p. 71-85), sobre els tractaments en basc, s'enfoca des de la morfologia verbal. L'autora presenta el sistema pronominal, des d'un punt de vista tant sincrònic com diacrònic, i la manera com els pronoms estableixen concordança amb el verb. Es recullen cinc formes de tractament, que varien en funció de la varietat dialectal i la variació social. Aquestes cinc formes són la neutra, les formes al·locutives *hitano*, *zutano* i *xutano*, i la forma de cortesia *berori*. Aduriz també constata la tendència a la simplificació dels tractaments, per exemple, amb la pèrdua del pronom «hipercortès» *berori*.

En cinquè lloc, l'article d'Oliver Strunk (UB) (p. 87-101) fa, d'una banda, un breu apunt sobre l'anglès, que només manté la forma de tractament T (*tu*) i fa servir formes nominals per al distanciament; el suec, el danès, el noruec, que mantenen la distinció entre la forma de tractament T (*tu*) i V (*vostè*), i el neerlandès, que també manté aquesta distinció, tot i que la forma T (*tu*) «és l'habitual». D'altra banda, aprofundeix en els tractaments de l'alemany: primer, presenta una evolució històrica dels pronoms a partir de tres etapes. Tot seguit, Strunk presenta les formes de tractaments actuals, que són bàsicament els pronoms i les formes nominals combinades, i les tendències d'ús d'aquestes formes de tractaments. Finalment, fa un apunt sobre els efectes de no dominar les regles dels tractaments, com també sobre els factors que, en relació amb la distància social o jeràrquica, intervenen en la tria d'una forma de tractament o una altra.

En relació amb la llengua russa, Marc Ruiz-Zorrilla Cruzate (UB) (p. 103-116) comença presentant els pronoms de tractament i els usos respectius, però focalitza bona part de l'article en altres tipus de tractaments: en primer lloc, els patronímics i la diferència d'ús en funció del registre; en segon lloc, els noms propis i els hipocorístics, i, finalment, les formes de vocatiu, que estrictament són una forma d'hipocorístic que funciona com a vocatiu. Com vèiem a l'estudi d'Strunk, en aquest text també es mencionen els conflictes en la comunicació si no es dominen les regles dels tractaments.

En l'àmbit de les llengües romàniques de fora de la península, Claus D. Pusch (U. Friburg) (p. 117-130) parla dels sistemes de tractament del francès, l'italià i el romanès. Comença l'estudi amb qüestions tipològiques i distingeix entre formes de tractament lligades i no lligades, que és la distinció que servirà d'eix per a tot l'article. Quant a les formes lligades, és a dir, els pronoms, l'autor presenta les diferències entre el francès de referència i el nord-americà. Per a l'italià, en canvi, se centra només en la varietat de referència. Sobre el romanès, l'autor posa en relleu la complexitat del sistema. Quant a les formes no lligades, és a dir, les formes nominals, fa referència als usos de *monsieur* i *madame* per al francès; als usos i les restriccions de *signore*, *signora* i *signorina*, així com als títols acadèmics i professionals de l'italià, i, finalment, a la diversitat de noms de tractament en funció del registre i la zona en el romanès.

Pel que fa a les llengües asiàtiques, Makiko Fukuda (UAB) (p. 131-144) presenta un estudi sobre el japonès, una llengua que, segons l'autora, destaca per «l'existència de nombrosos registres i d'estils associats a aquests registres». Així, exposa una classificació d'expressions de tractament en què se'n distingeixen de tres tipus —*keigo* (honorífic), *futsutai* (informal) i *higo* (despectiu)—, tot i que centra l'article només en la primera, perquè «és l'expressió de tractament més coneguda i desenvolupada dels tres tipus». Dins les expressions *keigo*, Fukuda distingeix el llenguatge *sonkeigo* (llenguatge respectuós), *kenjogo* (llenguatge humil) i *teneigo* (llenguatge cortès). A més, hi afegeix els criteris que porten els parlants a triar expressions *keigo*.

Clou el llibre l'estudi de Marta Payà Canals (Parlament de Catalunya) (p. 145-163) sobre els tractaments en l'àmbit parlamentari. Payà presenta els arguments i les reflexions que van dur a la recuperació de *vós* durant els anys vuitanta a partir de manuals de llenguatge administratiu. El cos central de l'estudi és una anàlisi dels usos dels tractaments *tu*, *vós*, *vosaltres*, *vostè* i *vostès*, tant en els contextos orals (debats, ponències, etc.) com en els escrits (textos legislatius com lleis i mocions i textos administratius com invitacions o cartes). També hi presenta una evolució històrica dels tractaments en els usos orals.

Com hem anat veient, el llibre *Els sistemes de tractament: una visió interlingüística i aplicada* és una aportació interessant sobre els sistemes i els usos dels tractaments en llengües diferents. Aquest plantejament, per tant, permet tenir una visió comparada d'aquesta qüestió i traçar-ne semblances i diferències.

LAIA BENAVENT LLINARES
 Universitat de Barcelona
 laia.benavent@gmail.com
 ORCID 0000-0002-2054-6436